

USTAWA
z dnia 2000 r.

o kuratorach sądowych

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1.

Kuratorzy sądowi zwani dalej "kuratorami" realizują określone prawem zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym i profilaktycznym związane z wykonywaniem orzeczeń, zarządzeń i poleceń sądu.

Art. 2.

Kuratorzy pełnią funkcję zawodowo (kuratorzy zawodowi) albo społecznie (kuratorzy społeczni) w ramach zawodowo - społecznego modelu kurateli sądowej.

Art. 3.

Kuratorzy w celu realizacji zadań podejmują czynności informacyjno-diagnostyczne, profilaktyczne, resocjalizacyjne i opiekuńczo-wychowawcze w środowisku podopiecznych, a także na terenie zamkniętych zakładów i placówek ich pobytu w szczególności na terenie zakładów karnych, poprawczych i wychowawczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk i zakładów leczniczo - rehabilitacyjnych.

Art. 4.

1. Kurator zawodowy w związku z wykonywaniem czynności, o których mowa w art. 3, podlega tylko przepisom prawa oraz sądowi.
2. Kurator społeczny wykonuje czynności, o których mowa w art. 3, pod nadzorem kuratora zawodowego.

Art. 5.

1. Kuratorzy używają tytułów "kurator zawodowy" albo "kurator społeczny" z dodaniem wyrazów "rodzinny", lub "dla dorosłych" w zależności od rodzaju spraw, którymi się specjalnie zajmują.

2. Kuratorzy zawodowi mogą używać także tytułu "kurator penitencjarny", jak również innych, które może określić Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia.

Rozdział 2

Kuratorzy zawodowi

Art. 6.

1. Kuratorem zawodowym może być mianowany ten, kto:
  - 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
  - 2) nie był karany za przestępstwo popełnione umyślnie,
  - 3) daje rękojmię należytego wykonywania swoich obowiązków,
  - 4) ukończył wyższe studia magisterskie o kierunku pedagogicznym, psychologicznym, socjologicznym, lub inne wyższe studia magisterskie oraz ukończył albo zobowiązał się ukończyć w okresie do 3 lat podyplomowe studium z zakresu pedagogiki lub resocjalizacji,
  - 5) odbył aplikację kuratorską,
  - 6) złożył egzamin kuratorski,
  - 7) ukończył 24 lata.
2. Na wniosek zainteresowanego, prezes sądu okręgowego może, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, przedłużyć okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 4.
3. Minister Sprawiedliwości, na wniosek prezesa sądu okręgowego, może, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, zwolnić od obowiązku odbycia aplikacji kuratorskiej i złożenia egzaminu kuratorskiego.

Art. 7.

1. Aplikantem kuratorskim może być ten, kto ukończył 23 lata i odpowiada wymogom określonym w art. 6 ust. 1 pkt 1 - 4.
2. Aplikanta kuratorskiego zatrudnia na czas określony prezes sądu okręgowego.
3. Aplikacja kuratorska trwa jeden rok i ma na celu zapoznanie aplikanta z całokształtem pracy kuratora.
4. Aplikacja kuratorska kończy się egzaminem kuratorskim składanym przed komisją egzaminacyjną powołaną przez prezesa sądu okręgowego.
5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:
  - 1) obowiązki związane z wykonywaniem funkcji aplikanta kuratorskiego, uwzględniając wykorzystanie czasu przeznaczanego na zajęcia teoretyczne i praktykę oraz zasady dyscypliny pracy,
  - 2) organizację aplikacji kuratorskiej, uwzględniając zakres wiedzy teoretycznej i praktyki niezbędnej do wykonywania funkcji kuratora zawodowego,
  - 3) zakres egzaminu, skład komisji egzaminacyjnej, sposób powoływania jej członków oraz tryb postępowania komisji egzaminacyjnej, uwzględniając za-

kres odbytej aplikacji, pisemną i ustną formę egzaminu, istotną wagę przyczyn ustalania terminu późniejszego zdawania egzaminu, kwalifikacje członków komisji egzaminacyjnej oraz zasadę poprawności przebiegu i rzetelności ocen egzaminacyjnych.

6. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnej, uwzględniając zakres i nakład pracy członków komisji egzaminacyjnej w trakcie egzaminu.

Art. 8.

1. Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków kurator zawodowy składa przed prezesem sądu okręgowego, w obecności kuratora okręgowego, następujące ślubowanie:

"Ślubuję uroczyście powierzone mi obowiązki kuratora wykonywać zgodnie z prawem, sumiennie i rzetelnie, w postępowaniu kierować się zasadami godności, uczciwości oraz etyki zawodowej, mając na względzie dobro Rzeczypospolitej Polskiej i dobro osób oddanych mojej pieczy, przestrzegać tajemnicy państwowej i służbowej, a także zachować w tajemnicy wszystkie okoliczności, o których powziąłem wiadomość w związku ze sprawowaniem powierzonych mi funkcji"; składający ślubowanie może dodać na końcu słowa „Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Z odebrania ślubowania sporządza się protokół, który podpisują: składający ślubowanie, prezes sądu okręgowego oraz kurator okręgowy.

Art. 9.

1. Stosunek pracy z kuratorem zawodowym nawiązuje się na podstawie mianowania.
2. Kuratora zawodowego mianuje, awansuje, zawiesza w czynnościach lub odwołuje prezes sądu okręgowego, na wniosek kuratora okręgowego, po zasięgnięciu opinii okręgowej rady kuratorów.
3. Okręgowa rada kuratorów obowiązana jest przedstawić opinię, o której mowa w ust. 2, w terminie jednego miesiąca od dnia otrzymania wniosku. Brak opinii w tym terminie nie wstrzymuje rozpoznania wniosku przez prezesa sądu okręgowego.
4. Prezes sądu okręgowego może również mianować, awansować, zawiesić w czynnościach lub odwołać kuratora zawodowego z własnej inicjatywy, po zasięgnięciu opinii okręgowej rady kuratorów. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 10.

Ustala się następujące stopnie awansowe dla kuratorów zawodowych:

- 1) kurator zawodowy,
- 2) starszy kurator zawodowy,
- 3) kurator specjalista.

Art. 11.

1. Kuratora zawodowego można awansować do stopnia starszego kuratora zawodowego nie wcześniej, niż po 3 latach nienagannej pracy od daty mianowania.
2. Po 5 latach nienagannej pracy w stopniu starszego kuratora zawodowego, można go awansować do stopnia kuratora specjalisty.

Art. 12.

Kurator zawodowy obowiązany jest postępować zgodnie ze złożonym ślubowaniem oraz stale podnosić swoje kwalifikacje zawodowe.

Art. 13.

Kurator zawodowy, w ramach czasu pracy, pełni dyżur w sądzie dwa razy w tygodniu.

Art. 14.

W celu realizacji swoich obowiązków kurator zawodowy uprawniony jest w szczególności do:

- 1) odwiedzania osób, których dotyczy postępowanie, w miejscu ich zamieszkania lub pobytu,
- 2) żądania niezbędnych wyjaśnień i informacji od osób znajdujących się pod dozorem, nadzorem lub inną formą kontroli sądowej,
- 3) przeglądania akt sądowych i sporządzania z nich odpisów i notatek,
- 4) zasięgania koniecznych informacji z zakładów pracy, szkół, organów państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, a także od członków rodziny osób pozostających w zainteresowaniu sądu,
- 5) brania udziału w posiedzeniach sądu lub przedstawiania własnej opinii sądowi w sprawach, w których podopieczny występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania,
- 6) uzyskiwania niezbędnej pomocy od organów państwowych i samorządowych, a w szczególności od organów Policji.

Art. 15.

1. Kuratorowi zawodowemu przysługuje prawo do podnoszenia kwalifikacji zawodowych w różnych formach kształcenia.
2. Koszty podnoszenia kwalifikacji zawodowych, o którym mowa w ust. 1, pokrywane są ze środków sądów okręgowych.
3. Kuratorowi podnoszącemu kwalifikacje zawodowe przysługuje zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, w wymiarze do 7 dni w ciągu roku.

4. Zwolnienia, o którym mowa w ust. 3, udziela, na wniosek zainteresowanego, prezes sądu okręgowego.
5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb realizacji prawa do podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez kuratorów zawodowych, uwzględniając wielkość środków przeznaczanych na finansowanie takiego kształcenia.

Art. 16.

1. Wynagrodzenie zasadnicze kuratora zawodowego stanowi odpowiednio do rangi stopnia awansowego wielokrotność kwoty bazowej, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa.
2. Kuratorowi zawodowemu w związku z pełnioną funkcją, przysługuje dodatek funkcyjny stanowiący procent kwoty bazowej, o której mowa w ust. 1.
3. Kuratorowi zawodowemu w związku z pracą cechującą się wysokim stopniem zagrożenia, przysługuje dodatek specjalny w wysokości 40% kwoty bazowej, o której mowa w ust. 1.
4. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określa wysokość wynagrodzenia zasadniczego oraz stawki dodatku funkcyjnego, jak również okoliczności uzasadniające przyznanie dodatku specjalnego kuratorom zawodowym, uwzględniając rangę zawodu kuratora zawodowego w odniesieniu do poziomu wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu rejonowego.

Art. 17.

1. Kuratorowi w związku z wydatkami ponoszonymi przy sprawowaniu dozorów lub nadzorów oraz wykonywaniu niektórych innych spraw przysługuje zwrot kosztów w formie ryczałtu. Ryczałt przysługuje również kuratorom prowadzącym kuratorskie ośrodki pracy z młodzieżą.
2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość ryczałtu przysługującego kuratorom w związku z wydatkami ponoszonymi przy sprawowaniu dozoru lub nadzoru, względnie w szczególności ilość i rodzaj czynności, trudności dozoru lub nadzoru oraz rodzaje innych spraw za których realizację przysługuje ryczałt.

Art. 18.

1. Kuratorowi zawodowemu przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze:
  - 1) 6 dni roboczych - po 10 latach pracy,
  - 2) 12 dni roboczych - po 15 latach pracy.
2. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu dodatkowego, wlicza się wszystkie okresy zatrudnienia w sądzie lub prokuraturze oraz inne okresy pracy, jeżeli z tytułu tego zatrudnienia przysługiwał zwiększony wymiar urlopu.

Art. 19.

- 1 Kuratorowi zawodowemu przysługuje gratyfikacja jubileuszowa w wysokości :

- 1) po 20 latach pracy - 75 %,
  - 2) po 25 latach pracy - 100%,
  - 3) po 30 latach pracy - 150 %,
  - 4) po 35 latach pracy - 200%,
  - 5) po 40 latach pracy - 300%,
  - 6) po 45 latach pracy - 400%,
- wynagrodzenia miesięcznego.
- 2 Do okresu pracy uprawniającego do gratyfikacji jubileuszowej wlicza się wszystkie poprzednie okresy zatrudnienia oraz inne okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Art. 20.

1. Kuratorowi zawodowemu przysługują świadczenia emerytalne lub rentowe przewidziane dla pracowników urzędów państwowych.
2. Kuratorowi zawodowemu otrzymującemu świadczenia emerytalne lub rentowe, jeżeli wykonywał pracę kuratora zawodowego, cechującą się wysokim stopniem zagrożenia, przez okres co najmniej 15 lat, a uprawnionemu do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli wykonywał taką pracę, przez okres co najmniej 5 lat, przysługuje świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa, w wysokości 25% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym, ogłaszanego na podstawie art. 20 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 38, poz. 360, Nr 70, poz. 774, Nr 72, poz. 801 i 802 i Nr 106, poz. 1215 oraz z 2000 r. Nr 2, poz. 26 i Nr 9, poz. 118), z tym że świadczenie za styczeń i luty przysługuje w wysokości świadczenia w grudniu poprzedniego roku kalendarzowego.
3. Świadczenie przyznaje Minister Sprawiedliwości na wniosek osoby zainteresowanej lub z własnej inicjatywy.
4. Osoby zainteresowane obowiązane są udokumentować spełnienie warunków, o których mowa w ust. 2.
5. Minister Sprawiedliwości wydaje decyzje w przedmiocie przyznania świadczenia w ciągu miesiąca od dnia złożenia wniosku.
6. Świadczenie wypłaca się przyznając od miesiąca, w którym zostało przyznane.
7. W zakresie postępowania dotyczącego przyznania lub odmowy przyznania świadczenia mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.
8. Świadczenie wypłacane jest co miesiąc przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Art. 21.

1. Kuratorowi zawodowemu można udzielić płatnego urlopu dla poratowania zdrowia albo dla załatwienia ważnych spraw osobistych lub rodzinnych.
2. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy, a urlop dla załatwienia ważnych spraw osobistych lub rodzinnych - miesiąca w ciągu roku kalendarzowego.

3. Urlopu dla poratowania zdrowia nie można udzielić, jeżeli kurator zawodowy, z powodu choroby, nie pracował przez okres roku.
4. Urlopu dla poratowania zdrowia udziela Minister Sprawiedliwości, a urlopu dla załatwienia ważnych spraw osobistych lub rodzinnych - prezes sądu okręgowego.

Art. 22.

W okresie nieobecności w pracy z powodu choroby kurator zawodowy otrzymuje wynagrodzenie w pełnej wysokości, nie dłużej jednak niż przez okres roku. W innych przypadkach niż choroba, o których mowa w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, kuratorowi zawodowemu przysługuje odpowiednio wynagrodzenie lub świadczenie porodowe na zasadach i w wysokości określonych w tych przepisach..

Art. 23.

1. Kurator zawodowy ponosi odpowiedzialność porządkową lub dyscyplinarną za naruszenie obowiązków kuratora lub za postępowanie sprzeczne z zasadami etyki kuratora zawodowego, określonymi przez Krajowe Zgromadzenie Kuratorów.
2. Komisje dyscyplinarne orzekające w sprawach kuratorów zawodowych składają się z kuratorów zawodowych.
3. Członków komisji dyscyplinarnych powołuje na okres 4 lat kierownik urzędu, przy którym komisja działa, po zasięgnięciu opinii właściwego organu samorządu kuratorskiego. Przepis art. 9 ust.3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Organizacja kuratorskiej służby sądowej.

Art. 24.

1. Kuratorzy zawodowi działający w ramach wyodrębnionych jednostek organizacyjnych stanowią kuratorską służbę sądową.
2. Jednostkami organizacyjnym kuratorskiej służby sądowej, zwanymi dalej "jednostkami" są :
  - 1) okręgowe oddziały kuratorskiej służby sądowej zwane dalej "oddziałami",
  - 2) zespoły kuratorskiej służby sądowej zwane dalej "zespołami",
  - 3) sekcje kuratorskiej służby sądowej zwane dalej "sekcjami".
3. Nadzór zwierzchni nad działalnością kuratorskiej służby sądowej sprawuje Minister Sprawiedliwości za pośrednictwem prezesów sądów okręgowych.
4. Prezes sądu okręgowego sprawuje nadzór merytoryczny nad działalnością kuratorskiej służby sądowej w okręgu i służbowy wobec kuratorów zawodowych okręgu.
5. Czynności nadzoru, o których mowa w ust. 4, prezes sądu okręgowego wykonuje osobiście lub poprzez kuratora okręgowego.

Art. 25.

1. Oddziałem kieruje kurator okręgowy powoływany przez prezesa sądu okręgowego spośród dwóch kandydatów wybranych przez okręgowe zgromadzenie kuratorów, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej 2/3 liczby członków.
2. Kandydatów, o których mowa w ust. 1, mogą zgłaszać na piśmie lub ustnie także w trakcie okręgowego zgromadzenia kuratorów, prezes sądu okręgowego i członkowie zgromadzenia.
3. Okręgowe zgromadzenie kuratorów dla wyboru kandydatów na kuratora okręgowego zwołuje prezes sądu okręgowego.
4. Jeżeli okręgowe zgromadzenie kuratorów nie dokona wyboru kandydatów, prezes sądu okręgowego powołuje kuratora okręgowego według swego uznania.
5. Kuratorem okręgowym może być, w szczególności, ten, kto:
  - 1) posiada co najmniej siedmioletni staż pracy kuratorskiej,
  - 2) posiada stopień kuratora specjalisty, a wyjątkowo stopień starszego kuratora zawodowego,
  - 3) posiada doświadczenie w kierowaniu zespołami ludzkimi lub wyróżnia się zdolnościami organizacyjnymi.

Art. 26.

1. Prezes sądu okręgowego odwołuje kuratora okręgowego, jeśli:
  - 1) zrzekł się funkcji,
  - 2) z powodu choroby, ułomności lub upadku sił, stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków kuratora okręgowego,
  - 3) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne,
  - 4) nie wypełnia obowiązków nałożonych przez ustawę.
2. Prezes sądu okręgowego odwołuje również kuratora okręgowego na mocy uchwały okręgowego zgromadzenia kuratorów podjętej bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej 2/3 liczby członków.

Art. 27.

1. Na wniosek kuratora okręgowego prezes sądu okręgowego powołuje i odwołuje zastępcę kuratora okręgowego spośród osób, które spełniają warunki określone w art. 25 ust. 5.
2. Na wniosek kuratora okręgowego, prezes sądu okręgowego może powoływać i odwoływać kuratorów wizytatorów w liczbie nie większej niż 1 na każde rozpoczęte 50 etatów kuratorów w okręgu, spośród osób, które spełniają warunki określone w art. 25 ust. 5 pkt 1 i 2.

Art. 28.

1. Kurator okręgowy odpowiada przed prezesem sądu okręgowego za funkcjonowanie kuratorskiej służby sądowej w okręgu. Reprezentuje kuratorów wobec prezesa sądu okręgowego, organów koleżeńskich sądu oraz na zewnątrz.
2. Do zakresu działania kuratora okręgowego, w szczególności, należy:

- 1) tworzenie warunków do prawidłowego wykonywania orzeczeń sądowych przez kuratorów oraz innych zadań określonych przepisami,
- 2) koordynowanie i kontrolowanie wykonywania zadań przez jednostki w okręgu,
- 3) dokonywanie okresowych ocen kwalifikacyjnych kuratorów zawodowych,
- 4) opiniowanie planowania i wydatkowania środków finansowych na funkcjonowanie kuratorskiej służby sądowej w okręgu,
- 5) opiniowanie planowanej liczby etatów kuratorskich i pomocniczych w okręgu oraz rozdziału etatów pomiędzy poszczególne jednostki,
- 6) współpraca z instytucjami państwowymi, samorządowymi i innymi organizacjami prowadzącymi działalność opiekuńczo-wychowawczą, resocjalizacyjną i zapobiegającymi przestępczości,
- 7) nadzór merytoryczny nad kuratorskimi ośrodkami pracy z młodzieżą,
- 8) organizowanie szkoleń zawodowych kuratorów sądowych w okręgu,
- 9) wnioskowanie o mianowanie, awansowanie, zawieszanie w pełnieniu obowiązków, odwoływanie z funkcji i zwalnianie kuratorów zawodowych w okręgu,
- 10) określanie szczegółowych zakresów obowiązków zastępcy kuratora okręgowego, kuratora wizytatora, oraz kierowników zespołów i przedstawianie ich do zatwierdzenia prezesowi sadu okręgowego,
- 11) rozpoznawanie skarg i wniosków odnośnie czynności kuratorów w okręgu.

Art. 29.

1. Prezes sądu okręgowego na wniosek kuratora okręgowego tworzy i znosi zespoły i sekcje oraz określa ich strukturę wewnętrzną.
2. Zespół tworzy się dla wykonywania przez kuratorów wszystkich rodzajów spraw w danym rejonie lub tylko dla określonego rodzaju spraw.
3. Jeżeli względy organizacyjne za tym przemawiają możliwe jest utworzenie kilku zespołów przy jednym sądzie rejonowym,
4. Zespół może dzielić się na sekcję do spraw rodzinnych, do spraw dorosłych i do spraw penitencjarnych, a także inne odpowiednio do nazw specjalizacji kuratorskich.

Art. 30.

1. Zespołem kieruje kierownik powoływany i odwoływany przez prezesa sądu okręgowego, na wniosek kuratora okręgowego, po zaopiniowaniu przez zebranie kuratorów.
2. Prezes sądu okręgowego powołuje na kierownika zespołu osobę, która, w szczególności, posiada:
  - 1) co najmniej 5 letni staż pracy kuratorskiej,
  - 2) stopień kuratora specjalisty, a w wyjątkowym przypadku stopień starszego kuratora zawodowego.
3. Na wniosek kierownika zespołu, kurator okręgowy może powierzyć funkcję zastępcy kierownika i kierownika sekcji wskazanej osobie.

Art. 31.

1. Kierownik zespołu odpowiada przed kuratorem okręgowym za funkcjonowanie kuratorskiej służby sądowej w powierzonym mu zespole oraz reprezentuje zespół wobec prezesa sądu rejonowego i sędziów.
2. Do zakresu obowiązków kierownika zespołu, w szczególności, należy:
  - 1) koordynowanie wykonywania zadań przez kuratorów zespołu,
  - 2) dbałość o zapewnienie odpowiednich warunków dla realizacji zadań kuratorskiej służby sądowej w zespole,
  - 3) opiniowanie planowania i rozdziału środków finansowych przeznaczanych na funkcjonowanie zespołu,
  - 4) przedstawianie kuratorowi okręgowemu wniosków i opinii w zakresie awansowania kuratorów zatrudnionych w podległej mu jednostce oraz w zakresie zatrudniania kandydatów do pracy,
  - 5) opiniowanie wniosków zawodowych kuratorów sądowych dotyczących przeniesienia w ramach jednostek okręgu,
  - 6) określanie szczegółowych obowiązków kuratorów zawodowych zespołu, zastępcy kierownika zespołu i kierownika sekcji oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia kuratorowi okręgowemu,
  - 7) współudział z kuratorem okręgowym w rozpoznawaniu skarg i wniosków odnośnie czynności kuratorów
  - 8) organizowanie i ustalanie dyżurów, o których mowa w art. 13, członkom zespołu,
  - 9) przedstawianie prezesowi sądu rejonowego wniosków o powołanie i odwołanie kuratorów społecznych,
  - 10) organizowanie szkoleń kuratorów społecznych,
  - 11) zatwierdzanie propozycji ryczałtów wypłacanym kuratorom.
3. Jeżeli nie utworzono zespołu, obowiązki kierownika zespołu wykonuje kurator okręgowy osobiście lub poprzez wskazanego kuratora zawodowego.

Art. 32.

1. Czynności z zakresu obsługi biurowej oddziałów i zespołów, z wyjątkiem obsługi administracyjnej i finansowej, wykonują ich sekretariaty.
2. Prezes sądu okręgowego może wyjątkowo przekazać do sekretariatów, czynności z zakresu obsługi administracyjnej i finansowej
3. Pracownicy sekretariatów podlegają służbowo odpowiednio kuratorowi okręgowemu albo kierownikowi zespołu.
4. Do pracowników sekretariatów oddziałów i sekretariatów zespołów stosuje się przepisy o pracownikach sądów i prokuratury .

Art. 33.

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe:

- 1) zakresy obowiązków kuratora okręgowego i jego zastępcy, kierownika zespołu i jego zastępcy, kuratora wizytatora oraz kierownika sekcji,

- 2) zasady tworzenia i znoszenia jednostek organizacyjnych kuratorskiej służby sądowej oraz organizacje sekretariatów oddziałów i zespołów.

Rozdział 4

Kuratorzy społeczni

Art. 34.

Kuratora społecznego powołuje przy sędzie rejonowym prezes tego sądu na wniosek kierownika zespołu.

Art. 35.

Do pełnienia funkcji kuratora społecznego może być powołany, w szczególności, ten, kto:

- 1) odpowiada warunkom określonym w art. 6 ust. 1 pkt 1 - 3 i 7,
- 2) ukończył wyższe studia magisterskie o kierunku pedagogicznym, psychologicznym, socjologicznym, lub inne wyższe studia magisterskie i podyplomowe studium z zakresu resocjalizacji lub pedagogiki, albo posiada co najmniej wykształcenie średnie i doświadczenie w prowadzeniu działalności resocjalizacyjnej, opiekuńczej lub wychowawczej.

Art. 36.

1. Do obowiązków kuratora społecznego, w szczególności, należy:

- 1) sprawowanie dozoru lub nadzoru nad podopiecznym oraz wykonywanie innych czynności, o których mowa w art. 3, zleconych przez sąd lub kuratora zawodowego,
- 2) stawianie się na każde wezwanie sądu oraz składanie pisemnych sprawozdań ze sprawowanych dozorów lub nadzorów,
- 3) stałe podnoszenie swoich kwalifikacji oraz udział w organizowanych przez sąd szkoleniach i naradach,
- 4) współdziałanie ze szkołami, organizacjami i instytucjami zajmującymi się wychowaniem, leczeniem terapią, sprawującymi opiekę oraz udzielającymi pomocy podopiecznym.

2. Kuratorowi społecznemu, w związku z wykonywaniem czynności o których mowa w art. 3, przysługuje ochrona prawna tak jak osobie przybranej do pomocy funkcjonariuszowi publicznemu.

Art. 37.

1. W celu realizacji swoich obowiązków kuratorowi społecznemu przysługują uprawnienia określone w art. 14 pkt 1 - 4 i 6.
2. Kuratorowi społecznemu przysługuje zwrot kosztów o których mowa w art. 17.

Art. 38.

1. Prezes sądu rejonowego odwołuje z funkcji kuratora społecznego osobę która:
  - 1) przestała odpowiadać warunkom określonym w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2,
  - 2) ukończyła 70 lat,
  - 2) złożyła prośbę o zwolnienie z funkcji kuratora społecznego,
2. Prezes sądu rejonowego może również odwołać kuratora społecznego na wniosek kierownika zespołu, jeżeli:
  - 1) nie daje on rękojmi należytego wykonywania obowiązków lub nienależycie wykonuje powierzone mu obowiązki,
  - 2) wymagają tego względy organizacyjne.

Art. 39.

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb powoływania i odwoływania kuratorów społecznych oraz szczegółowy zakres ich obowiązków i praw, uwzględniając społeczny charakter wykonywanej funkcji.

Rozdział 5**Samorząd kuratorski****Art. 40.**

Kuratorzy zawodowi tworzą samorząd kuratorski.

Art. 41.

1. Organami samorządu kuratorskiego są:
  - 1) Krajowe Zgromadzenie Kuratorów,
  - 2) Krajowa Rada Kuratorów,
  - 3) okręgowe zgromadzenia kuratorów
  - 4) okręgowe rady kuratorów,
  - 5) zebrania kuratorów.
2. Kadencja władz samorządu kuratorskiego trwa 4 lata.
3. Krajowe Zgromadzenie Kuratorów zwoływane jest przez Krajową Radę Kuratorów.
4. Krajowa Rada Kuratorów może z własnej inicjatywy zwołać Nadzwyczajne Krajowe Zgromadzenie Kuratorów przed upływem okresu, o którym mowa w ust. 2.
5. Krajowa Rada Kuratorów jest obowiązana do zwołania Nadzwyczajnego Krajowego Zgromadzenia Kuratorów na żądanie 1/5 okręgowych rad kuratorów, w ciągu 3 miesięcy od złożenia wniosku.

Art. 42.

1. Krajowe Zgromadzenie Kuratorów tworzą delegaci poszczególnych okręgów.

2. Okręgowe zgromadzenia kuratorów wybierają 2 delegatów z okręgu do Krajowego Zgromadzenia Kuratorów.
3. Z okręgów, w których zatrudnionych jest powyżej 100 kuratorów zawodowych, wybiera się dodatkowo do Krajowego Zgromadzenia Kuratorów, 1 delegata na każde rozpoczęte 50 etatów kuratorów.

Art. 43.

1. Krajowa Rada Kuratorów jest reprezentantem kuratorów zawodowych i kieruje działalnością samorządu kuratorskiego w okresie między Krajowymi Zgromadzeniami Kuratorów.
2. W skład Krajowej Rady Kuratorów wchodzi:
  - 1) przewodniczący,
  - 2) sekretarz,
  - 3) trzech członków.

Art. 44.

Krajowe Zgromadzenie Kuratorów dokonuje wyboru przewodniczącego, sekretarza oraz członków Krajowej Rady Kuratorów bezwzględną większością głosów w obecności dwóch trzecich liczby delegatów.

Art. 45.

Przewodniczący i sekretarz na czas kadencji są oddelegowani do wykonywania obowiązków związanych z pełnioną funkcją.

Art. 46.

Siedzibą Krajowej Rady Kuratorów jest Warszawa.

Art. 47.

Do zadań Krajowego Zgromadzenia Kuratorów, w szczególności, należy:

- 1) określanie zasad etyki kuratora zawodowego,
- 2) określanie zadań Krajowej Rady Kuratorów,
- 3) uchwalenie regulaminu Krajowej Rady Kuratorów i ramowego regulaminu okręgowej rady kuratorów,
- 4) zatwierdzanie sprawozdania z działalności Krajowej Rady Kuratorów,
- 5) podejmowanie działań umożliwiających kuratorom zawodowym podnoszenie kwalifikacji zawodowych i poziomu wykonywanej przez nich pracy,
- 6) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących kuratorów,
- 7) występowanie do Ministra Sprawiedliwości i innych organów z wnioskami dotyczącymi doskonalenia sposobu wykonywania środków i zdań zleconych

kuratorom przez sąd oraz warunków pracy i płacy zawodowych kuratorów sądowych,

- 8) inicjowanie badań naukowych nad funkcjonowaniem kurateli sądowej,
- 9) występowanie z inicjatywą dotyczącą opracowywania aktów prawnych w zakresie kuratorów i kurateli sądowej,
- 10) dokonywanie okresowej oceny stanu kadry kuratorskiej i przedstawienie wniosków Ministrowi Sprawiedliwości,
- 11) opiniowanie kandydatów na członków komisji dyscyplinarnych drugiego stopnia orzekających w sprawach kuratorów zawodowych.

Art. 48.

Okręgowe zgromadzenie kuratorów tworzą kuratorzy zawodowi okręgu o liczbie etatów do 50, a delegaci w okręgach powyżej tej liczby. Liczbę delegatów i sposób ich wyłaniania ustala okręgowa rada kuratorów. Do udziału w zgromadzeniu bez względu na liczbę etatów kuratorskich jest uprawniony kurator okręgowy.

Art. 49.

1. Okręgowa rada kuratorów reprezentuje kuratorów zawodowych okręgu i kieruje działalnością samorządu kuratorskiego w okręgu w okresie między okręgowymi zgromadzeniami kuratorów.
2. W skład okręgowej rady kuratorów wchodzi:
  - 1) przewodniczący,
  - 2) sekretarz,
  - 3) trzech członków.

Art. 50.

Okręgowe zgromadzenie kuratorów dokonuje wyboru przewodniczącego, sekretarza i członków okręgowej rady kuratorów, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich liczby uprawnionych.

Art. 51.

Do zadań okręgowego zgromadzenia kuratorów, w szczególności, należy:

- 1) uchwalanie regulaminu okręgowej rady kuratorów,
- 2) określanie zadań dla okręgowej rady kuratorów,
- 3) dbałość o wysoki poziom zawodowy i etyczny kadry kuratorskiej okręgu,
- 4) wytyczanie kierunków działań w zakresie doskonalenia zawodowego kuratorów w okręgu,
- 5) określanie szczegółowego zakresu i trybu działania zebrania kuratorów,
- 6) reprezentowanie interesów kuratorów zawodowych w zakresie warunków pracy, oraz w sprawach płacowych i socjalno bytowych,
- 7) wybór kandydatów na funkcję kuratora okręgowego,
- 8) zgłaszanie kandydatów na członków komisji egzaminacyjnej,

- 9) zgłaszanie kandydatów na członków komisji dyscyplinarnych pierwszego stopnia orzekających w sprawach kuratorów zawodowych.

Art. 52.

1. Zebranie kuratorów tworzą kuratorzy zawodowi zespołu.
2. Kuratorzy zawodowi zatrudnieni przy sądach rejonowych, przy których nie utworzono zespołu, uczestniczą w zebraniu kuratorów wybranego przez siebie zespołu na terenie okręgu.
3. Jeżeli w okręgu nie utworzono zespołów, zadania zebrania kuratorów realizuje okręgowe zgromadzenie kuratorów.

Art. 53.

Do zadań zebrania kuratorów, w szczególności, należy:

- 1) dbałość o wysoki poziom zawodowy i etyczny kadry kuratorskiej zespołu,
- 2) wytyczanie kierunków działań w zakresie doskonalenia zawodowego kuratorów zespołu,
- 3) reprezentowanie interesów kuratorów zawodowych w zakresie warunków pracy, oraz w sprawach płacowych i socjalno bytowych,
- 4) ocena współdziałania kuratorów zawodowych z sędziami i przedstawienie wniosków w tym zakresie okręgowemu zgromadzeniu kuratorów.

Art. 54.

Krajowa Rada Kuratorów oraz okręgowe rady kuratorów posiadają osobowość prawną.

Rozdział 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 55.

W ustawie z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25, Nr 77, poz. 355, Nr 91, poz. 421, Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, Nr 81, poz. 406, z 1996 r. Nr 77, poz. 367, z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679, Nr 117, poz. 751, 752 i 753, Nr 121, poz. 769, Nr 124, poz. 782, Nr 133, poz. 882, z 1998 r. Nr 98, poz. 607, Nr 160, poz. 1064, Nr 162, poz. 1118 i 1125, z 1999 r. Nr 20, poz. 180, Nr 60, poz. 636, Nr 75, poz. 853, Nr 83, poz. 931, Nr 110, poz. 1255 oraz z 2000 r. Nr 48, poz. 551) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 120:

a) §1 otrzymuje brzmienie:

„§1. W sądach działają kuratorzy, którzy wykonują swoje zadania zawodowo (kuratorzy zawodowi) albo społecznie (kuratorzy społeczni).”

b) §2 otrzymuje brzmienie:

„§2. Zasady organizacji kuratorskiej służby sądowej i wykonywania obowiązków przez kuratorów sądowych oraz status kuratorów sądowych określa ustawa z dnia ..... o kuratorach sądowych (Dz.U. ....).”

- c) skreśla się § 3 - 7;
- 2) skreśla się art. 123¹;
- 3) w art. 124:
  - a) w § 1 skreśla się pkt 1 i 2,
  - b) w § 3 skreśla się wyraz „kuratorów”.

Art. 56.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557, Nr 160, poz. 1083 oraz z 1999 r. Nr 83, poz. 931) w art. 176 skreśla się wyrazy "organizację kuratorskiej służby sądowej".

Art.57.

1. Kuratorzy zawodowi zatrudnieni w dniu wejścia w życie ustawy stają się kuratorami zawodowymi w rozumieniu niniejszej ustawy oraz zachowują odpowiednio posiadane stopnie.
2. Kuratorzy społeczni w dniu wejścia w życie ustawy stają się kuratorami społecznymi w rozumieniu przepisów niniejszej ustawy.

Art.58.

1. Kuratorzy okręgowi pełniący funkcje kuratora okręgowego dla dorosłych i rodzinnego w dniu wejścia w życie ustawy stają się kuratorami okręgowymi w rozumieniu przepisów tej ustawy.
2. W okręgach, w których wyodrębniono stanowiska kuratora okręgowego dla dorosłych i kuratora okręgowego rodzinnego, prezes sądu okręgowego, w terminie 4 miesięcy od wejścia w życie ustawy, powołuje spośród nich kuratora okręgowego i zastępcę kuratora okręgowego.
3. Prezes sądu okręgowego może zwrócić się o zaopiniowanie kandydatów do pierwszego okręgowego zgromadzenia kuratorów.

Art. 59.

1. Do osób, które rozpoczęły staż kuratorski, przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.
2. Odbycie stażu kuratorskiego przez osoby, o których mowa w ust. 1, traktuje się jak odbycie aplikacji kuratorskiej.

Art. 60.

1. Prezes sądu okręgowego zwołuje pierwsze okręgowe zgromadzenie kuratorów w okresie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. W okręgach o liczbie etatów kuratorskich powyżej 50 prawo do uczestniczenia w pierwszym okręgowym zgromadzeniu kuratorów przysługuje każdemu kuratorowi zawodowemu.

Art. 61.

Minister Sprawiedliwości zwołuje pierwsze Krajowe Zgromadzenie Kuratorów w okresie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 62.

W sprawach nieuregulowanych ustawą stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. Nr 31, poz. 214 z 1982 r. Nr 31 poz. 214 z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400, Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254, Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402, Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 98, poz. 604, Nr 133, poz. 882 i 883, Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 131, poz. 860, Nr 155, poz. 1016, Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 49, poz. 483, Nr 70, poz. 778 oraz z 2000 r. Nr 6, poz. 69).

Art. 63.

Do czasu wydania przepisów wykonawczych, przewidzianych w ustawie, nie dłużej jednak niż przez okres 1 roku, zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy, o której mowa w art. 55, o ile nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

Art. 64.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2001 r., z wyjątkiem art. 20 ust. 2-8, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.

Uzasadnienie

W aktualnym stanie prawnym problematyka dotycząca funkcjonowania kurateli sądowej unormowania jest w kilku ustawach (Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks karny wykonawczy, Kodeks postępowania karnego, ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich) przy czym zasadnicze uregulowania z zakresu pragmatyki służby kuratorskiej zawierają przepisy, wydanego na podstawie ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 listopada 1986 r. w sprawie kuratorów sądowych (Dz.U. Nr 31, poz. 137, z 1991 r. Nr 12, poz. 54 oraz 1992 r. Nr 44, poz. 196).

Zgodnie z wymaganiami współczesnej doktryny prawa coraz większe znaczenie przypisywane jest środkom probacyjnym, które w przypadku wielu czynów stanowią racjonalną alternatywę dla bezwzględnego pozbawienia wolności. Również nasze najnowsze kodyfikacje karne oparto na systemie aksjologicznym, który eksponuje znaczenie nowoczesnej, profesjonalnej probacji, w której sądowy kurator zawodowy powinien być najważniejszym podmiotem uprawnionym do prowadzenia oddziaływań resocjalizacyjnych. Mając to na uwadze należy stwierdzić, że dotychczasowe unormowania prawne dotyczące zarówno organizacji kuratorskiej służby sądowej, wykonywania obowiązków kuratorów sądowych jak i statusu kuratorów sądowych, należy uznać za nieodpowiednie albowiem nie stwarzają odpowiednich do potrzeb warunków do optymalnego wykonywania nałożonych na kuratorów zadań. Na konieczność regulacji powyższych spraw w formie aktu prawnego o randze ustawy wskazuje od wielu lat nie tylko środowisko kuratorów, przedstawiciele świata nauki, a także wyniki prac działających w resorcie sprawiedliwości zespołów do spraw reformy kurateli sądowej: Zespołu do Spraw Kurateli Sądowej - pod kierunkiem dr Katarzyny Sawickiej oraz Komisji do Spraw Opracowania Systemu Kurateli dla Dorosłych - pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Bałandynowicza.

Potrzebę wydania ustawowej regulacji określającej organizację służby kuratorskiej, wykonywania obowiązków przez kuratorów oraz ich status, dostrzega także Rząd, w którego przedłożeniu zawierającym projekt nowego Prawa o ustroju sądów powszechnych (druk sejmowy nr 1656) znalazły się, w zaproponowanych tam nielicznych przepisach dot. kuratorów, odesłania do przewidywanej odrębnej ustawy.

Z powyższych względów przyjęcie proponowanej ustawy o kuratorach sądowych, która w sposób kompleksowy, uwzględniając rozwiązania przyjęte w kodyfikacjach karnych, stwarzałaby właściwe warunki do efektywnej realizacji kurateli sądowej - jest uzasadnione.

Przedmiotowy projekt składa się z 64 artykułów podzielonych na 6 rozdziałów.

Rozdział 1 - Przepisy ogólne

Przepisy zawarte w tym rozdziale określają zadania kuratorów, stwierdzając w szczególności, iż są to zadania określone prawem, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu (art. 1) oraz określają czynności, przy pomocy których zadania te mają być realizowane (art. 3).

Na podkreślenie zasługuje przepis (art. 2), który ustanawia model kurateli zawodowo-społecznej, stanowiąc dyrektywę do budowy całego systemu kurateli.

Przepis art. 4 wyznacza zakres autonomii kuratora zawodowego w wykonywaniu czynności i określa jego uprawnienia w stosunku do kuratora społecznego.

W kolejnym artykule (art. 5) tego rozdziału określono tytuły zawodowe kuratorów w zależności od rodzaju spraw, którymi kuratorzy się zajmują przy czym pozostawiono Ministrowi Sprawiedliwości możliwość ustalania innych tytułów w przypadku zaistnienia takiej potrzeby.

Rozdział 2 - Kuratorzy zawodowi

Ustalono warunki mianowania kuratora zawodowego (art. 6) oraz warunki przyjęcia na aplikację kuratorską (art. 7), która zastąpiłaby dotychczasowy staż kuratorski. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na przepis (art. 59), w którym określono sytuację osób odbywających już staż kuratorski. Jego odbycie traktowane jest równoprawnie z odbyciem aplikacji. Przewidziano delegację (art. 7 ust. 5) dla Ministra Sprawiedliwości do określenia obowiązków związanych z wykonywaniem funkcji aplikanta kuratorskiego, organizacji tej aplikacji jak również zakresu egzaminu, składu komisji i jej wynagrodzenia. Minister Sprawiedliwości, na wniosek prezesa sądu okręgowego, w szczególnie uzasadnionych przypadkach mógłby zwolnić od obowiązku odbycia aplikacji i złożenia egzaminu. W kolejnym artykule (art. 8) określono treść roty ślubowania, które kurator zawodowy obowiązany jest złożyć przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków. W tekście roty zawarto m.in. powinności związane z przestrzeganiem zasad etyki zawodowej kuratora.

Art. 9 wskazuje osobę właściwą w sprawach mianowania, awansowania, zawieszania w czynnościach i odwoływania kuratora. Prezes sądu okręgowego dokonywałby tych czynności w zasadzie na wniosek kuratora okręgowego (art. 9 ust. 2) choć dopuszczono możliwość by takich czynności mógł prezes sądu dokonać wyłącznie z własnej inicjatywy (ust. 4), po zasięgnięciu opinii samorządu kuratorskiego. W kolejnych przepisach tego rozdziału ustalono stopnie awansowe dla kuratorów zawodowych (kurator, starszy kurator, kurator specjalista) oraz podstawowe warunki i tryb awansowania. Kolejne przepisy (art. 12 - 15) normują podstawowe obowiązki i uprawnienia kuratorów. Odczytując obowiązki kuratorów określone w art. 14 należy mieć rzecz jasna na uwadze także obowiązki kuratorów zawarte również w innych przepisach ustawowych (K.p.k., K.k.w.) i wydanych na ich podstawie przepisach wykonawczych.

W art. 16, 17, 19 i 20 zawarto propozycje dotyczące regulacji kwestii płacowych kuratorów, ich gratyfikacji jubileuszowej oraz świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów, którzy przez określony czas wykonywali pracę kuratora zawodowego cechującą się wysokim stopniem zagrożenia. Dla Rady Ministrów przewidziano delegację (art. 16 ust. 4) do określenia wysokości składników wynagrodzenia kuratorów, uwzględniając rangę tego zawodu w odniesieniu do poziomu wynagrodzenia zasadniczego sędziego sądu rejonowego. Rada Ministrów w tym przepisie określiłaby także okoliczności uzasadniające przyznanie dodatku specjalnego, który przysługiwałby za pracę cechującą się wysokim stopniem zagrożenia. Swoistą kontynuacją tego dodatku byłoby świadczenie pieniężne (art. 20), które na mocy indywidualnych decyzji Ministra Sprawiedliwości otrzymywaliby emeryci lub renciści, którzy pracę, cechującą się wysokim stopniem zagrożenia, wykonywali odpowiednio przez 15 lub 5 lat. Przepisy pragmatyczne dotyczące kuratorów zawodowych zostały zamieszczone w ustawie tylko w takim zakresie w jakim różniłyby kuratorów zawodowych od pozostałych pracowników urzędów państwowych, albowiem założono (vide art. 62), iż w pozostałych kwestiach (np. dodatek za wieloletnią pracę, odprawy, fundusz nagród) miałyby odpowiednio zastosowanie przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych. Także kwestia czasu pracy (art. 13) urlopów dodatkowych (art. 18), nieobecności w pracy z powodu choroby (art. 22) oraz odpowiedzialności porządkowej lub dys-

cyplinarnej (art. 23) zostały określone odmiennie od rozwiązań dotyczących urzędników państwowych.

Rozdział 3 - Organizacja kuratorskiej służby sądowej

Pierwszy przepis tego rozdziału (art. 24 ust. 1) statuuje kuratorską służbę sądową, określa jej jednostki organizacyjne (oddziały, zespoły i sekcje) jak również określa nadzór nad tą służbą. Nadzór ten sprawowałby prezes sądu okręgowego (wykonując go osobiście lub przez kuratora okręgowego), przy czym nadzór zwierzchni sprawowany byłby przez Ministra Sprawiedliwości. Jak się wydaje takie rozwiązania spełniają warunek sprawności organizacyjnej i równocześnie uwalniają prezesów sądów rejonowych od czynności administrowania niemałą grupą pracowników jaką stanowią kuratorzy sądowi.

Utworzenie oddziałów i powołanie tylko jednego kuratora okręgowego niewątpliwie powinno wpłynąć na poprawę organizacji pracy kuratorów oraz pozwoliłoby efektywniej wykorzystać istniejące etaty. W art. 25 - 28 określono sposób powoływania, przez prezesa sądu okręgowego kuratora okręgowego (art. 25 ust. 1 - 4), warunki jakim powinien odpowiadać kandydat do objęcia tej funkcji, sytuacje, w których można odwołać kuratora okręgowego (art. 26) oraz jego zakres działania (art. 28). Analogicznie w kolejnych przepisach określono powyższe kwestie w odniesieniu do kierownika zespołu (art. 30 i 31) jak również sytuacje kiedy mogą być utworzone zespoły i sekcje (art. 29). Kuratorzy według ogólnej zasady działają w ramach zespołów. Projekt dopuszcza zarówno tworzenie więcej niż jednego zespołu przy dużych sądach, jak i niepowoływanie zespołów tam, gdzie takiej potrzeby nie ma. Również w zależności od lokalnych warunków i potrzeb zespoły mogą mieć charakter jednorodny pod względem specjalizacji (zespoły do spraw rodzinnych, do spraw dorosłych czy do spraw penitencjarnych) lub różnorodny (jeden zespół dla kuratorów o różnych zadaniach).

Proponuje się aby obsługę biurową oddziałów i zespołów wykonywałyby ich sekretariaty (art. 32), które wyjątkowo mogłyby również przejąć od innych komórek sądowych obsługę administracyjną i finansową w stosunku do kuratorskiej służby sądowej. Do pracowników sekretariatów, którzy nie są kuratorami miałyby zastosowanie przepisy o pracownikach sądów i prokuratury. Szczegółowe obowiązki kierowników jednostek organizacyjnych kuratorskiej służby sądowej oraz szczegółowe zasady tworzenia i znoszenia tych jednostek oraz ich organizację określiłby Minister Sprawiedliwości, dla którego stosowną delegacją przewidziano w art. 33.

Rozdział 4 - Kuratorzy społeczni

Kuratorzy społeczni są ważnym i nieodłącznym elementem systemu kurateli w Polsce.

Mając na uwadze zagrożenia związane z pełnieniem tej odpowiedzialnej i niebezpiecznej funkcji w art. 36 w ust. 2 przyznaje się kuratorowi społecznemu ochronę prawną tak jak osobie przybranej do pomocy funkcjonariuszowi publicznemu.

Przepisy tego rozdziału określają ponadto warunki jakim musi odpowiadać kurator społeczny (co najmniej 24 letni, odpowiednio wykształcony obywatel polski, korzystający z pełni praw, dający rękojmię należytego wykonywania obowiązków, który nie był karany za przestępstwo umyślne) jego obowiązki (art. 36) i uprawnienia (art. 37) oraz sytuacje, kiedy prezes sądu rejonowego odwołuje daną osobę z funkcji kuratora społecznego. Przyjęto również, analogicznie jak w przypadku kuratorów zawodowych,

zasadę zwrotu kosztów w formie ryczałtu za wydatki ponoszone przez nich przy sprawowaniu dozorów lub nadzorów. Minister Sprawiedliwości określałby wysokość ryczałtów przysługujących kuratorom społecznym (art. 37 ust. 2) tryb powoływania i odwoływania kuratorów społecznych jak również szczegółowy zakres ich obowiązków i praw.

Rozdział 5 - Samorząd kuratorski

Proponowana ustawa przewiduje utworzenie samorządu kuratorskiego dla kuratorów zawodowych. Kuratorzy są grupą zawodową o jednorodnym statusie, tym samym charakterze pracy, o wysokim poziomie wykształcenia i autonomii w doborze metod pracy. W związku z tym zasadne jest aby uzyskali prawo do wypowiedzania się w sposób zorganizowany w najistotniejszych sprawach dotyczących zawodu i wypełniania zadań, a także wyrażania opinii w sprawie mianowania i obsady stanowisk kierowniczych.

W art. 41 określono organy samorządu kuratorskiego, czas trwania kadencji (4 lata) oraz sytuacje, w których możliwe jest wcześniejsze zwołanie najwyższej władzy samorządu kuratorskiego jakim jest Krajowe Zgromadzenie Kuratorów. Określono zadania organów samorządu, wśród których znajduje się m.in. określenie zasad etyki kuratora zawodowego, które to zasady jak już stwierdzono wyżej stanowią istotny element oceny pracy kuratorskiej (wstępny projekt zasad etyki zawodu kuratora, w formie kodeksu, opracowany przez środowisko kuratorów załącza się do uzasadnienia).

Przewidziano osobowość prawną dla okręgowych rad kuratorów oraz Krajowej Rady Kuratorów (art. 54), której siedzibą będzie Warszawa (art. 46).

Rozdział 6 - Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Proponowane w ustawie rozwiązania pociągają za sobą konieczność dokonania stosownych zmian w Prawie o ustroju sądów powszechnych (art. 55) oraz w Kodeksie karnym wykonawczym (art. 56).

W przepisach tego rozdziału określono również sytuację dotychczasowych kuratorów w odniesieniu do warunków wykonywania funkcji kuratora w świetle nowych unormowań (art. 57) oraz określono terminy do zwołania pierwszych zgromadzeń samorządu kuratorskiego (art. 60 i 61). Jak już stwierdzono wyżej w tym rozdziale zamieszczono przepis (art. 62) o odpowiednim stosowaniu w sprawach nieuregulowanych w ustawie przepisów ustawy z dnia 16 września 1992 r. o pracownikach urzędów państwowych oraz przepis (art. 63) o zachowaniu w mocy, nie dłużej niż przez okres roku, dotychczasowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie Prawa o ustroju sądów powszechnych, o ile nie są sprzeczne z ustawą.

Z uwagi na skutki finansowe wprowadzenia ustawy, które szacuje się na około 30 mln zł, proponuje się aby weszła ona w życie (art. 64) z początkiem nowego roku budżetowego, przy czym przepisy dotyczące świadczenia pieniężnego (art. 20 ust. 2 - 8) weszłyby w życie z 2 letnim *vacatio legis*, tj. z dniem 1 stycznia 2003 r.

Projekt ustawy o kuratorach sądowych nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 10 października 2000 r.

Pan
Stanisław Iwanicki
Przewodniczący Komisji
Sprawiedliwości i Praw Człowieka

Opinia o zgodności przedstawionego komisyjnego projektu ustawy o kuratorach sądowych z prawem Unii Europejskiej

I. Przedmiot projektu ustawy

Projekt ustawy o kuratorach sądowych reguluje organizację służby kuratorskiej, samorządu kuratorskiego, wykonywanie obowiązków przez kuratorów, ich status.

II. Stan prawa wspólnotowego materii objętej projektem ustawy

a) Stosownie do art. 5 (dawniej art. 3b) Traktatu o Wspólnocie Europejskiej (TWE), Wspólnota działa jedynie w ramach uprawnień przyznanych jej w Traktacie i celów w nim oznaczonych. Państwa członkowskie zachowują suwerenność, a jedynie przekazują wykonywanie niektórych kompetencji Wspólnocie. W oparciu o orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości należy stwierdzić, że przekazanie to nie ogranicza autonomii organizacyjnej i proceduralnej państwa członkowskiego. Państwa mogą swobodnie decydować o strukturze, kompetencjach i trybie działania organów państwowych, w tym o ich powoływaniu i likwidacji, nawet wówczas, gdy wiąże się to z implementacją prawa wspólnotowego (wyrok w sprawie International Fruit Company przeciwko Produktschap voor Groenten en Fruit z 15 grudnia 1971 r., sprawy 51-54/71 ECR z 1971 r.).

Żadne przepisy prawa wspólnotowego nie regulują statusu kuratorów sądowych.

b) TWE statuuje zasadę swobodnego przepływu pracowników. Polega ona m.in. na zniesieniu wszelkich form dyskryminacji w zakresie zatrudnienia pracowników pochodzących z państw członkowskich ze względu na obywatelstwo (art. 39 ust. 1 i 2 TWE, dawniej art. 48 ust. 1 i 2 TWE). Jednak swoboda ta nie dotyczy zatrudnienia w administracji publicznej (art. 39 ust. 4 TWE, dawniej art.

48 ust. 4 TWE)

BIURO STUDIÓW I EKSPERTYZ KANCELARII SEJMU
00-441 Warszawa, ul. Zagórną 3 tel. 621 09 71, 694 17 27, fax 694 18 65

Choć przepis wyłączający zatrudnienie w administracji publicznej brzmi jednoznacznie i kategorycznie, to praktyka wygląda trochę łagodniej. Trybunał Europejski, zgodnie z zasadą, że wyjątki należy interpretować zwięźajaco, doprowadził w swoim orzecznictwie do określenia administracji publicznej jako całokształtu miejsc pracy, które obejmują bezpośrednie lub pośrednie uczestnictwo w wykonywaniu władzy publicznej i funkcji, których przedmiotem jest ochrona ogólnego interesu państwa lub innych zbiorowości publicznych i które z tego względu zakładają istnienie między pracownikiem a państwem szczególnej więzi solidarności, jak również wzajemności praw i obowiązków, które są podstawą więzi obywatelstwa (Komisja przeciwko Belgii, sprawa 149/79, wyrok z 17 grudnia 1980 r. ECR z 1980 r.). Trybunał przeforsował też pogląd, że to on decyduje ostatecznie czy dane stanowisko należy zakwalifikować do administracji publicznej, a nie państwa członkowskie.

Dodatkową wskazówką interpretacyjną może być treść Komunikatu Komisji dotyczącego stosowania dawnego art. 48 ust. 4 TWE¹ (J.O. 1988, C 72). Komisja uważa, że wyjątek dotyczący administracji publicznej dotyczy przede wszystkim pracowników sił zbrojnych, policji, sędziów, pracowników administracji skarbowej oraz dyplomacji. Może odnosić się do administracji publicznej szczebla centralnego lub lokalnego, w zakresie, w jakim chodzi o personel, który wykonuje władze państwową, w związku z procesem tworzenia lub stosowania prawa oraz nadzoru nad jednostkami podporządkowanymi.

Zarówno Komisja jak i Trybunał Sprawiedliwości zdają się wyłączać z pojęcia administracji publicznej np. pracowników technicznych, czy personel pomocniczy. Tym niemniej wszystkie przypadki rozpatrywane są indywidualnie.

III. Układ Europejski

Układ Europejski reguluje kwestię przepływu pracowników w art. 37 - 43. Przepis art. 37 stanowi m.in., że Polska zobowiązana jest traktować obywateli państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej, posiadających zezwolenie na pracę w Polsce, na równi z obywatelami polskimi. Nie wprowadza zatem zasady swobodnego przepływu pracowników, a jedynie reguluje równe traktowanie pracowników polskich i pochodzących z państw Unii Europejskiej, ale już posiadających zezwolenie na pracę. Przy czym Układ nie normuje samej procedury i zasad wydawania takich pozwoleń.

Należy zauważyć, iż Układ nie zawiera postanowienia, które ograniczałoby dostęp obywateli państw Unii Europejskiej do zatrudnienia w polskiej administracji publicznej.

¹ Obecnie art. 39 ust 4 TWE. Pomimo zmiany numeracji artykułów, w związku z wejściem w życie tzw. Traktatu Amsterdamskiego z dniem 1 maja 1999 r., treść przepisu nie uległa zmianie. W związku z tym treść Komunikatu zachowuje aktualność.

IV. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa wspólnotowego i postanowień Układu Europejskiego

a) Wobec powyższego należy zauważyć, że regulacja służby kuratorskiej, obowiązków i uprawnień kuratorów nie jest objęta zakresem przedmiotowym prawa wspólnotowego.

b) Jednym z warunków zostania kuratorem jest posiadanie obywatelstwa polskiego (art. 6 ust. 1 pkt 1 projektu). Gdyby kuratorów uznać za pracowników najemnych w rozumieniu art. 39 ust. 1 TWE (dawniej art. 48 ust. 1), to z przepisów projektu (w szczególności art. 1 i 4) wynika, że do kuratorów stosuje się przedstawione powyżej wywody Trybunału Sprawiedliwości i Komisji dotyczące rozumienia pojęcia "administracja publiczna". Wobec tego takie ograniczenie członkostwa w służbie kuratorskiej nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

V. Konkluzje

W konkluzji należy stwierdzić, że w zakresie organizacji i zadań służby kuratorskiej projekt nie jest objęty zakresem przedmiotowym prawa Unii Europejskiej, natomiast w zakresie zatrudnienia w służbie kuratorskiej, projekt nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Opracował: Bartosz Pawłowski

Akceptował: Dyrektor Biura Studiów i Ekspertyz

Wiesław Staśkiewicz

Deskryptory Bazy REX: Unia Europejska, kuratorzy

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku 25 października 2000 r.

Cena - 1,29 zł + 22% VAT

